

ממתינים להחלטת הרבנים: למה אנשים דתיים מתייעצים עם רבנים בכל דבר?

רב קהילה ישב בטל בביתו בלי שאיש העלה שאלות הלכתיות או ביקש את דעתו בכל נושא אחר.
הרב החליט לעזוב את המשרה ולעבור לגור ליד הילדים שלו.

כשהחלטתו התפרסמה נכנס נשיא הקהילה והתעניין למה הרב עוזב?

"כי זו השאלה הראשונה ששאלו אותי מאז שהגעתי לכאן..."

אנשים דתיים נוהגים לעתים קרובות להתייעץ עם רבנים ואינם מקבלים החלטות בעצמם. זאת תופעה שגרתית לשמוע אדם דתי אומר: "תמתין עד שאתייעץ עם הרב שלי". כך בשאלות חיים מצויות כמו באיזו שיטה חינוכית לבחור כשרושמים ילד לבית ספר? האם להעדיף שידוך כזה או אחר? האם לבצע מעבר דירה? לקבל את הצעה העבודה החדשה או להישאר במקום העבודה הנוכחי? וגם האם להצטרף לממשלה? לתמוך בהסכם אוסלו? או באיזו מפלגה לבחור?

המקור הראשוני להנהגה כזו מופיע כבר בספר שמואל, לפני יותר מ-3000 שנה, לגבי המפגש הראשון עם דמותו של שאול המלך. אביו של שאול החזיק אתונות בחצר ופעם הם יצאו לטייל ונעלמו. שאול לקח נער צעיר ויצא לחפש אותן, אבל במשך שלושה ימי חיפושים לא מצאו כלום. רגע לפני ששאול התיישב ושם הביתה בידיים ריקות, הנער סיפר שיש כאן "רואה", נביא אלוקים, וכדאי להתייעץ עמו בשאלת האתונות. שאול מצא את שמואל הנביא ושמואל הרגיע אותו שהכול בסדר ומישהו כבר מצא את האתונות, אבל שמואל הוסיף ואמר שהוא לא זקוק לדאוג להן כיון ש"כל חמדת ישראל הלוא לך ולכל בית אביך". זה היה רמז שקוף ששאול עתיד להפוך להיות מלך ישראל.

מכאן נולד הביטוי "חיפש אתונות ומצא מלוכה". ומה שנוגע לענייננו: מכאן למדים כי מתייעצים עם אנשי תורה גם בענייני התנהלות פעוטים ולא רק בענייני הלכה ותורה.

1. שמואל א פרק ט: ותאבדנה האתונות לקיש אבי שאול ויאמר קיש אל-שאול בנו קח נא איתך את אחד מהנערים וקום לך בקש את-האתונות: ויעבור בהר אפרים ויעבור בארץ שלישה ולא מצאו... ושואל אמר לנערו אשר עימו לכה ונשובה פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו: ויאמר לו הנה נא איש אלוקים בעיר הזאת... אולי יגיד לנו את-דרכנו... ויען שמואל את שאול ויאמר אנוכי הרואה... ולאתונות האובדות לך... אל-תשם את ליבך להם כי נמצאו, ולמי כל חמדת ישראל, הלוא לך ולכול בית אביך.

ואם אצל שאול נאמר הדבר בתור מקרה נקודתי, המשנה קובעת את הגישה הזו כדרך חיים קבועה:

אבות א,ו: רבי יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר.

ההסבר הפשוט הוא שהמשנה מדברת על לימוד התורה וממליצה ללמוד במחיצת רב וחבר ולא להסתגר בלימוד אישי ועצמאי, אבל כמה מפרשים מרחיבים את הדרישה לעמוד בקשר עם רב בכל נושא שיש לו היבט רוחני. ראייה מוכחת לגישה זו היא העובדה שהמשנה אומרת באופן כללי: "עשה לך רב"! ולא תוחמת את ההוראה לנושאי הלכה גרידא. יתירה מכך: המשנה ממשיכה ואומרת "וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות" - ואלו לא ענייני הלכה אלא עצת חיים פרקטית ומכאן שגם תחילת המשנה – "עשה לך רב" – מדברת כעצת חיים כללית.

בית הבחירה למאירי: אפילו חכם שבחכמים ראוי שישיים לעצמו איזה חכם שיברור לו לאב ולראש, ואע"פ שאינו מוצא גדול כמוהו יעשה לו אדון מי שלמטה הימנו, כי האדם אפילו חכם שבחכמים אינו רואה בענייני עצמו מה שיראהו זולתו.

ואף ששמואל הלך להתייעץ עם נביא ולא עם רב, והרי הנבואה הסתלקה אחר החורבן ועם מי נתייעץ היום? אכן מוסיפה הגמרא כי חכמת הנביאים לא תמה והיא עברה אל החכמים שבכל דור, ואדרבה: 'חכם עדיף מנביא', משום החכמה היתרה שבו.

בבא בתרא יב: אמר אמימר: וחכם עדיף מנביא, שנאמר (תהלים צ) 'ונביא לבב חכמה' - מי נתלה במי? הוי אומר קטן נתלה בגדול [מעלת הנביא שיש בו גם חכמה, ואם כן מעלת החכם גדולה יותר].

וכאן מעניין לבחון מה בדיוק הכוח של החכם והרב? מהו יודע שאתה לא יודע? וכי אנשים דתיים מתקשים בקבלת החלטות בעצמם?!

הנושא מעניין תמיד אבל הוא בוער שבעתיים בתקופה הייחודית בה אנו חיים: יהיה מי שיגדיר אותה כתקופת 'משבר מנהיגות רוחני'. מצד אחד, קשה להצביע על אדם שחי עמנו בגשמיות והוא נמנה על גדולי העולם כמו רבי עקיבא, הרמב"ם והבעל שם טוב, דמויות אדירות כאלו שידברו עליהם גם בעוד 500 שנה. מהעבר השני, אל תוך הוואקום הזה משתרבים אנשים שקרויים רבנים, אבל חוטאים לתפקידם וגורמים חילול ה' בדמות מעשים שאינם עומדים בקנה המידה של ההלכה והחוק.

ולכן חשוב פי כמה להעצים כיום את מושג הסמכות הרוחנית ומקור כוחה. ואולם דווקא על רקע חלישות הדור, חשוב להזכיר בפתח הדברים את דברי התורה וחז"ל הבאים:

דברים יז: כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוֹקֶיךָ בו: ובאת אל הכהנים והלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט - ראש השנה כה,ב: ואל השופט אשר יהיה בימים ההם - אין לך לילך אלא אצל שופט שבימך.

איש אינו יכול לפטור עצמו בטענה שהוא חי בדור יתום ובמחיצת רבנים 'קטני דעה', אלא בכל דור מצווה התורה ללכת אצל השופט "אשר יהיה בימים ההם" ולהאמין ש"שמואל בדורו כמשה בדורו".

והשאלה היא כאמור מה כוחו של רב בישראל?

ב. אנו רוצים לפתוח את הדיון בנושא מרתק, מרומם, וכמעט לא מוכר: פרשיות השבוע הללו מקיפות את התקופה הנעלית של מתן תורה. בשבוע שעבר קראנו על המעמד החשוב בהיסטוריה, הרגע בו נפתחו השמים והקב"ה השמיע את קולו בחלל העולם וציווה את עשרת הדברות. בסוף הפרשה שלנו, משפטים, נקרא כיצד עולה משה לשמים לארבעים יום ומקבל הסבר למצוות התורה, ובהמשך נקרא בפרשת כי תישא כיצד הוא יורד מהשמים עם שני לוחות הברית.

כאן מספרת הגמרא על דרמה אדירה שהתחוללה מאחורי הקלעים. מתברר כי קבוצה נכבדה של יצורים עליונים פעלה לבלום את התגלות מתן תורה. כאשר עלה משה לקבל התורה, התייצבו נגדו מלאכי הרקיע והביעו התנגדות להורדת התורה למטה. המלאכים היו כעוסים כל כך, עד שמשה פחד שהם ישרפו אותו בהבל פיהם ורק האחיזה בכיסא הכבוד העניקה לו ביטחון.

2. שבת פח-ט: בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך 974 דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם?! 'מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו ... תנה הודך על השמים'. אמר הקב"ה למשה החזר להן תשובה. אמר לפניו רבש"ע מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל פיהם. אמר לו אחוז בכסא כבודי והחזר להן תשובה ... אמר לפניו: תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה 'אנכי ה' אלוֹקֶיךָ אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - אמר להן: למצרים ירדתם?! לפרעה השתעבדתם?! תורה למה תהא לכם?

וכמובן הגמרא הזו סתומה מכל עבריה: ראשית, מה אכפת למלאכים שמשה יוריד את התורה לארץ? האם לא האמינו ב"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"?! ... וכי המלאכים הם חלילה רכושניים, קמצנים וצרי עין ששומרים הכול לעצמם ורוצים שרק להם יהיה?!¹

¹ **סיפור – טוב עין:** רופא עיניים מירושלים נסע להשתתף בכנס רופאי עיניים בארצות הברית ונכנס לקבל ברכת הדרך מרבו, האדמו"ר הפני מנחם, מגור. הפני מנחם אמר לו כי בתור רופא עיניים עליו להיות "טוב עין", לגלות רוחב לב ולשתף אחרים בידע שלו.

שנית, מהם נזכרו עכשיו להתנגד למתן תורה בארץ? הרי מאות שנים לפני כן היו האבות לומדים את התורה ושומרים את מצוותיה לפני שניתנה. כך מגלה התורה עצמה באופן מפורש:

בראשית כו,ה: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרתו, מצותו, חוקותיו, ותורתו.

איזה "משמרתו, מצותו, חוקותיו ותורתו" היו לאברהם אבינו? הרי הצטווה בסך הכול במצווה אחת ויחידה: למול עצמו ובניו? מכאן שאברהם קיים בהתנדבות הרבה יותר ממה שהוא צווה באופן מפורש ואפילו גזירות הרחקה מדרבנן שנתקנו מאות שנים אחרי מתן תורה:

רש"י: 'משמרתו' – גזירות [שתיקנו חכמים] להרחקה על אזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות [איסור נישואים עם סבתא, דודה וכלת בנו או בתו] ושבות לשבת [כמו מוקצה]. 'מצותו' – מצוות [הגיוניות] שאילו לא נכתבו ראויים להצטוות מעצמן, כגון גזל ושפיכות דמים. 'חוקותיו' – דברים שיצר הרע ואומות העולם משיבים עליהן כמו אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר אלא המלך גזר חוקו על עבדיו. 'תורתו' – להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני.

מעניין להוסיף כי יש לכך רמז בתוך סיפור חיי אברהם: כאשר אירח אברהם את המלאכים, הוא קיבל אותם ברוחב לב והגיש לפניהם "חמאה וחלב וכן הבקר והוא עומד עליהם תחת העץ". למה הגיש דווקא בסדר הזה ולא להיפך, בשר ואחר כך חלב? ומדוע הוא "עומד עליהם"? והרי זה לא נעים לאכול כשהמארח עומד לאורח על הראש?

אלא אברהם הקפיד להגיש חלב תחילה, כי אז אפשר להמשיך באכילת בשר (לאחרי הפסקה קצרה), משא"כ אם היה מגיש קודם בשר שמצריך הפסקה ארוכה. מאותה סיבה עמד עליהם תחת העץ, כדי לוודא שלא יערבו בין הבשר והחלב.

כך אומרים חז"ל כי מעולם לא פסקה ישיבה מאבותינו, וכשיעקב ירד למצרים ביקש לייסד בארץ גושן ישיבה ללימוד תורה מעמיק.

ואם כן עולה השאלה למה לא ערערו המלאכים כבר אז על מתן התורה בארץ?

יתירה מכך: זה לא רק שהאבות קיימו מצוות התורה, אלא ידועים דברי הגמרא שהקב"ה הציע תחילה לאומות העולם לקבל את התורה! ורק לאחר שהם סירבו ודחו ההצעה, פנה ה' לעם ישראל שהגיבו בהתלהבות "נעשה ונשמע". והשאלה מתעצמת: מדוע לא התנגדו המלאכים לכך שהגויים יקבלו התורה ורק מתן התורה לעם ישראל עורר את התנגדותם התקיפה?

עוד צריך להבין: בשבוע הבא נתחיל לעסוק בפרשיות הקמת המשכן והן ילוו אותנו עד סוף החומש. כאן עוסקים המפרשים בכל הדורות בשאלה הפשוטה: מי צריך משכן? מה הייתה המטרה שלו? והרי לכאורה אין דבר הפוך יותר מאשר השראת האלוקות האינסופית שמלוא כל הארץ כבודו - בתוך בית גשמי, מדוד, מוגבל ותחום בתוך ארבע קירות?

המדרש עונה רעיון יפה ומרגש:

שמות רבה לג,א: האם יש לך מקח שמי שמכרו נמכר עמו?! אמר הקב"ה לישראל: מכרתו לכם תורתו וכביכול נמכרתו עמה, שנאמר "ויקחו לי תרומה [עבורי ובשבילי]."

משל למלך שהיה לו בת יחידה, בא אחד מן המלכים ונטלה וביקש לילך לו לארצו וליטול את אשתו. אמר לו המלך: בתי שנתתי לך יחידית היא, לפרוש ממנה איני יכול ולומר לך אל תטלה גם איני יכול לפי שהיא אשתך, אלא זו טובה עשה לי: שכל מקום שאתה הולך, קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי. כך אמר הקב"ה לישראל: נתתי לכם את התורה, לפרוש הימנה איני יכול

בערב הראשון של הוועידה כיבדו אותו לברך בארוחת הערב והוא אמר כי לפני צאתו התברך מפי רב בירושלים והרב אמר לו כי רופא עיניים צריך להיות "טוב עין" ולשתף אחרים בידע שלו. כשהחל יום הדיונים הבא, ביקש אחד הרופאים הוותיקים והמכובדים שהגיע מסין לדבר. הוא סיפר כי גילה בזמן האחרון תרופה דרמטית שיכולה להציל חיים ותוכניתו הייתה לדבר אחרון בסוף הכנס כדי להשאיר אנשים עם הרושם המהדהד של התגלית. אבל בעקבות דברי הרב מירושלים הוא מבקש לאפשר לו לדבר דווקא בתחילת הכנס, כדי שכל הרופאים יוכלו לדון ברעיון לאורך ימי הוועידה ולפתח ולשכלל אותו...

ולומר לכם אל תטלוה איני יכול, אלא בכל מקום שאתם הולכים, בית אחד עשו לי שאדור בתוכו, שנאמר 'ועשו לי מקדש'.

המדרש פותח בשאלה: האם כאשר קונים מוצר מסוים, קונים את המוכר עצמו ביחד עם המוצר?! האם כאשר קונים בגד קונים גם את החייט?! בוודאי שלא, ואולם בקניין התורה זה אחרת וכאשר קנינו את התורה, קנינו גם את המוכר עצמו – את הקב"ה! למה הדבר דומה? למלך שנתן את בתו לחתנו, אבל באהבתו העמוקה לבתו, ביקש מהם לעשות עבורו בית בכל מקום שיהיו כדי שיוכל תמיד לדור בסמיכות אליהם. וכך נתן הקב"ה לישראל את התורה, אבל כיון שאינו מסוגל להיפרד ממנה לרגע אחד, לכן ביקש להקים עבורו בית בעולם הזה, כדי שיוכל להמשיך להיות קרוב אל הבת – התורה שנמצאת בארון במשכן, ואל החתן – ישראל שנמצאים במשכן עצמו. וכך יוצא שכאשר לקחנו את התורה, הרווחנו שהמוכר עצמו נמצא איתנו תמיד.

וכמובן המדרש תמוה ביותר: מה הפשט שלקחנו מהקב"ה את בתו?! וכי הוא לא יכול להמשיך ללמוד בתורה למעלה כמו קודם? וכי יש רק תורה אחת ללא עותקים ושכפולים?! הרי התורה היא 'קניין רוחני' ולא גשמי, היא ספר של רעיונות, ואם כן כשם שהיא נמצאת למטה יכולה להישאר למעלה – ומה צריך בית מיוחד בעולם כדי שהקב"ה ימשיך לגור קרוב אל התורה?

הכרח אפוא לומר כי משהו מהותי השתנה במעמדה של התורה למעלה. בעת מתן תורה על הר סיני ירדה התורה למטה **ונלקחה מלמעלה!** היא יצאה משליטת העליונים והועברה לידי החכמים!

אנו רוצים להציג רעיון מופלא שמוזכר בקצרה במאמר חסידות של הרבי מליובאוויטש והאריכו בו רבים בספרי מוסר ובספרים אחרים².

ג. נפתח עם סיפור מיוחד במינו: נשיא מדינת ישראל, ראובן ריבלין, נמנה על אחת המשפחות המיוחסות בין יהודי ירושלים. סב סבו לפני כמאתיים וחמישים שנה, הרב שלמה זלמן ריבלין, היה מתלמידיו הקרובים של הגאון מווילנה, ונכדו, רבי הלל ריבלין (רבי הלל משקלוב) הוביל את עליית תלמידי הגר"א ארצה. במקביל, הבן הגדול של רבי שלמה זלמן ריבלין התקרר לחסידי חב"ד ונכדו, רבי אליהו יוסף ריבלין, נודע כאחד הגדולים והחשובים בין חסידו האדמו"ר הצמח צדק ועלה ארצה והאריך כאן ימים. [הנשיא ריבלין נוהג לומר כי הוא סיים את המחלוקת בין החסידים לליטאים..]

חסידים מספרים מעשה מרתק אודות הסיבה שהביאה את רבי אליהו יוסף ריבלין לעזוב את רבו הצמח צדק ולעלות ארצה (שמועות וסיפורים א/68): רבי אליהו יוסף חלה במחלת ריאות חמורה והרופאים הזהירו אותו כי נותרו לו חודשים ספורים לחיות. רבי אליהו יוסף היה חסיד וסירב לקבל את רוע הגזירה. הוא נכנס אל האדמו"ר הצמח צדק והתחנן לברכה. הרבי ענה כך: "תעזוב את רוסיה ותעלה לארץ ישראל". הימים והחודשים חלפו ורבי אליהו זכה לחיות בארץ ישראל עוד 20 שנה – מונחי נצח באותם ימים – והקים את בית הכנסת החבד"י בעיר העתיקה בירושלים, "צמח צדק".

לתומו, חשב רבי אליהו יוסף כי אולי סוד הסגולה הוא בכך שהאוויר הטוב בצפת וירושלים פתר את בעיית הנשימה שלו. אולם באחת השנים כשנסע בחודש החגים אל רבו בליובאוויטש וביקש להבין, ענה הרבי תשובה בלתי רגילה: "המחלה ממנה סבלת קיימת גם אצל בעלי חיים ויש לגביה מחלוקת בין הבית יוסף לרמ"א האם בהמה שסובלת מכך היא בגדר "טריפה". כלומר, האם יכולה לחיות עם מום כזה יותר משנים עשר חודש ואז כשרה לאכילה או שאינה יכולה לחיות ואז היא טריפה ואסורה באכילה. הבית יוסף מקל שאינה טריפה והרמ"א מחמיר.

"כאן, בארצות אשכנז בחוץ לארץ, המרא דאתרא הוא הרמ"א ולכן הפסק שלו הוא זה שקובע בשמים ולכן לא יכולת לחיות עם מחלה כזו עד שנה. ואולם המרא דארעא בארץ ישראל הוא מרן הבית יוסף שהתיישב בצפת וגלילותיה, ולכן שם קובע הפסק שלו שאפשר לחיות עם מום כזה לאורך ימים..."

² תודתי לידידי השליח הרב חיים הבר שהפנה אותי למאמר החסידות, וראו בהרחבה בשיעורו של הרב ברוך רוזנבלום לפרשת תרומה תשע"ד http://beinenu.com/sites/default/files/alonim/146_19_74.pdf

המהפכה שהתרחשה במתן תורה רמוזה במילה אחת כבר במצווה הראשונה בתורה: "החודש הזה לכם ראש חודשים". הקב"ה אומר לישראל: הענקתי לכם את השליטה במרחב הזמן. אני לא מעניק לכם רק ידע וסמכות הלכתית, אלא יכולת שליטה במציאות ולכן כאשר הנכם קובעים את היום בו חל ראש חודש, אתם הופכים להיות שולטים על מציאות העולם ואפילו עלי! ועל המלאכים למעלה!

אמנם כבר האבות למדו תורה, אבל להם היה רק את הידע של התורה, הייתה להם רק האפשרות להבין את הנכתב ולנהוג על פיו. ואולם במעמד מתן תורה התרחשה מהפכה אדירה והחכמים קיבלו את מפתחות השליטה במציאות. לא רק לקרוא את התורה, אלא לקבוע הלכה ולהוביל ולהכריע בכוחה את המציאות למטה ולמעלה.

הנה כמה היבטים לכך: א. נתחיל מהשפעת ההלכה על העולמות העליונים. הגמרא מספרת סיפור מפורסם על ימי ההנהגה ביבנה אחרי החורבן. זה היה ערב ראש חודש תשרי וחברי הסנהדרין המתינו לבוא שני עדים שיעידו על ראיית הירח המתחדש. שני אנשים הגיעו והעידו ורבן גמליאל קיבל את עדותם לאחר שחקר אותם. מנגד, רבי יהושע חלק בחריפות וסבר שהם שני שקרנים שנשלחו להכשיל את הציבור ואסור לקבל את עדותם ולכן צריך לנהוג ראש חודש רק ביום הבא.

זה היה ערב ראש חודש תשרי, והמחלוקת הייתה עלולה להוביל לכך שעם ישראל ייקרע סביב היום הגדול בשנה, יום הכיפורים. לדעת רבן גמליאל יש לחגוג אותו בעוד תשעה ימים מהראש חודש שלו ואילו לדעת רבי יהושע יש לחגוג אותו למחרת אותו היום. רבן גמליאל הבין שמנהיגות הדור בסכנה והוא גזר על רבי יהושע לבוא אליו ליבנה "במקלך ובמעוטיך" ביום הכיפורים שחל על פי חשבוננו. רבי יהושע חשש מאימת נשיא הסנהדרין, אבל מצד שני נחרד מהמחשבה שהוא יחלל את יום הכיפורים שחל על פי חשבוננו. היה ברור לו שהנשיא טועה והוא צודק. הוא הלך להתייעץ עם רבי עקיבא והחכם הגדול השיב לו שנאמר "אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם במועדם" וצריך לקרוא: "אתם" כמו "אתם" – אתם אפילו שוגגים ואתם אפילו מוטעים.

קעת בואו נחשוב על משמעות העניין: המחלוקת מתי יום הכיפורים אינה נוגעת רק למטה, אלא למעלה. היא קובעת באיזה יום יישב הקב"ה על כסאו ויפתח ספרי דין ורחמים והשטן וכל מלאכי מעלה יתייצבו לפניו בניהול הדין. ובכל זאת הניח הקב"ה את המפתחות בידי החכמים והעניק להם את השליטה על העולמות העליונים.

3. שמות רבה טו, ב: 'החודש הזה לכם' - אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: ריבון העולם אימתי אתה עושה את המועדות? ... אמר להם: אני ואתם מסכימים על מה שישראל גומרים ומעברים השנה ... אמר ה' לישראל: לשעבר היה בידי אבל מכאן ואילך הרי מסורה בידכם, אם אמרתם הן הן ואם אמרתם לאו לאו.

ב. היבט עוד יותר מפתיע אודות הסמכות שקיבלו החכמים לקבוע את ההכרעה למעלה ולמטה: הגמרא מספרת (בבא מציעט נט) על המחלוקת המפורסמת אודות תנורו של עכנאי. רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה חלקו אודות תנור חרס מסוים האם מקבל טומאה. רבי אליעזר סבר שהתנור טהור ורבי יהושע סבר טמא. נערכה הצבעה בין החכמים והרוב סברו כרבי יהושע וההלכה הייתה אמורה להיקבע כמותו.

אבל אז פרצה דרמה: רבי אליעזר סירב לקבל את הכרעת הרוב. הוא חש כי אף שהם רבים בכמות, אבל הוא חשוב מהם באיכות, כמו התואר המפורסם שלו: "רבי אליעזר הגדול". הוא היה משוכנע שהקב"ה אתו וכדי להוכיח זאת חולל כמה ניסים פלאיים: עץ החרוב שעמד מחוץ לבית המדרש נעקר ממקומו. אמת המים שזרמה בחוץ חזרה לאחוריה. וכותלי בית המדרש נטו ליפול. כשכל זה לא עזר, יצאה בת קול ואמרה: "מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום". ואולם רבי יהושע נעמד מלוא קומתו והכריז "לא בשמים היא" וההלכה תיקבע כדעת רבים.

מאוחר יותר פגש אחד החכמים את אליהו הנביא ושאלו מה עשה הקב"ה באותה שעה שבה דחו החכמים את חוות הדעת האלוקית! ענה אליהו: "חייך הקב"ה ואמר נצחוני בני נצחוני". כך שהחכמים קיבלו את הסמכות לקבוע את הכרעת ההלכה למעלה.

ג. היבט מופלא הנוגע כאן בעולם למטה: חז"ל אומרים משפט מפורסם ומדהים במשמעותו: "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". כלומר, צדיק גוזר שאדם יהיה בריא או יתעשר בפרנסתו והקב"ה מצייט כביכול לדברים ואפילו משנה בגללם תוכניות קודמות כאן בעולם למטה (ראו סיפור מבהיל בהערה³).

הרמב"ן מוצא לכך מקור עוצמתי בתוך התורה עצמה: בעת שפרץ המרד הגדול של קורח, העלה קורח טענה איומה נגד משה: אתה ואהרן בודים המצאות מלבכם ומצטטים אותן בשם הקב"ה. אתם החלטתם לשמור את הכהונה לאהרן ואתם מספרים סיפורים כאילו שמעתם את זה מהקב"ה. "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'" והקב"ה יכול לדבר אתנו בעצמו אם ירצה בכך.

ואז קורה דבר משונה: משה מציע לקורח לקיים את מבחן המחתות, קורח ואהרן יקריבו קטורת ובאותו צד בו תרד האש נדע כי בו בחר הקב"ה. אבל רגע, זה תמוה עד השמים: הרי משה לא פנה לקב"ה לקבל את הסכמתו? אין שום דיון מקדים בין משה ובין הקב"ה והוא פשוט מפזר התחייבויות בשם הקב"ה. האם זה עצמו אינו ראייה לטענת קורח שמשה ח"ו בודה מליבו?!

התשובה עצומה (רמב"ן במדבר טז, ח): זה גופא המסר שהעביר משה לקורח. אני לא חייב לקבל רשות קודם מהקב"ה, אלא הקב"ה רוחש אמון לצדיקים. הוא מעניק להם צ'ק פתוח להתחייב בשמו והוא קיבל על עצמו להגשים את ההתחייבויות הללו.

וכעת אפשר להבין את השאלות בהן פתחנו: המלאכים היו מוכנים בהחלט שישראל ילמדו תורה, הם לא חשבו לרגע לשמור התורה לעצמם, אבל לא היו מוכנים שהיהודים יגידו להם איך ללמוד את התורה! המלאכים היו מוכנים שבני ישראל יכירו את חכמת ה', אבל לא היו מוכנים שאדם ילוד אישה יקבל את המפתחות על הנהגת המציאות למטה. זה מסוכן מדי.

לאיך, הקב"ה כן העניק את הכוחות הללו לישראל, ובדיוק מהסיבה הזו חשש "להיפרד מהתורה" וביקש שיעשו לו קיטון אחד במשכן בו ימשיך להיות קרוב אל התורה. שכן הכרעת התורה נלקחה ממנו כביכול והועברה לידי ישראל כפי שאמר: "נצחוני בני נצחוני".

מאמר וידבר אלוקים תשכ"ט: במתן תורה התחדשו שלושה עניינים: א. בנוגע לנותן התורה התחדש שנתן את עצמו בתוך התורה, כדאיתא בגמרא: 'אנכי ראשי תיבות 'אנא נפשי תבית היבית', שהוא כתב ונתן עצמותו יתברך בתוך התורה, ובלשון המדרש: 'מכרתי לכם תורת – כביכול נמכרתי עמה'. ב. בנוגע לישראל מקבלי התורה התחדש שהתורה ניתנה כביכול לבעלות של ישראל והכוח לפסוק הלכות ניתן דווקא להם ואין משגיחים בבת קול ויתירה מזו, 'הקב"ה חייך ואמר נצחוני בני נצחוני'. ג. והחידוש בנוגע לתורה עצמה, שהתורה פועלת על האדם והעולם להיות כהוראת התורה.

ד. נשוב אל השאלה בה פתחנו: למה מורה המשנה "עשה לך רב"? מה יודע הרב שאתה לא יודע?

ההסבר הפשוט אומר שהרב מייצג דעה רוחנית נקייה. כאשר יש לנו ספק בחיים, היינו רוצים לשאול את הקב"ה מה לעשות כדי לוודא שאנו עושים את הדבר הנכון על פי סדר העדיפויות האלו. ואולם כיון שאיננו יכולים לפנות אליו, לכן אנו פונים לאדם שדעתו ישרה ואינה משוחדת, הוא למד הרבה תורה בחייו וכך ראשו ומערכת ערכיו מכוונת על פי הגישה היהודית, וכך יכול לכוון אותנו.

ואולם לפי מה שדובר כאן, הרעיון עמוק הרבה יותר: הרב לא רק קורא את המציאות, אלא התברך בסגולה להשפיע על המציאות. יהודי שמוסר עצמו ללימוד התורה, הופך להיות נציגו של הקב"ה עלי

³ סיפור - כוח התורה: הרב שלמה אהרן שזורי היה יד ימינו של הרב קוק והמזכיר הראשון של הרבנות הראשית לישראל. הוא סיפר כי כאשר האדמו"ר הרי"ף ביקר בירושלים בשנת תרפ"ט, נכנס הרב שזורי לבקרו ואמר כי גר כאן חסיד חב"ד שמעגן את אשתו ומסרב לתת לה גט. הוא מבקש שהרבי יורה לו לעשות זאת. למחרת ביקר הרבי בבית הכנסת "בעל התניא" בשכונת מאה שערים והמונים עברו ללחוץ את ידו לברכת שלום. כאשר אותו אדם עבר, החזיק הרבי את ידו ושאל למה אינו נותן לאשתו גט? הרבי חזר על כך כמה פעמים והלה לא ענה. לבסוף אמר לו הרבי: "המשנה אומרת שהאישה נקנית בשלושה דרכים וקונה את עצמה – משתחררת – בשתי דרכים [גט ומיתת הבעל]. תן לה גט!". בערב אותו אדם נסע עם אנשים רבים בתוך משאית וערבי ניגש וירה אל תוך המשאית ופצע אותו ברגלו. אותה פציעה הסתבכה והפכה לזיהום חמור ותוך זמן קצר הוא עזב את העולם (מפי הרב משה קליין, ניו יורק).

אדמות ומקבל את הכוח לעצב את המציאות ולכן כשהוא מייעץ באיזה שידוך לבחור או באיזו עבודה לבחור הוא בעצם מעניק ברכה שהדברים יעבדו טוב יותר. העצה שלו היא גם מתן סייעתא דשמיא שהדברים יעבדו כראוי. ואילו המרית פי הרב ועשייה היפך דעתו – כמותה כעשייה שהיא היפך רצון שמים והמחיר עלול להיות בהתאם ח"ו.

כמובן, איננו מדברים כאן על שאלות גשמיות נטו, כמו באיזו ספה לבחור או באיזה צבע לעצב את השיש. אלו שאלות חומריות שאין להם דבר עם הוראות התורה. אבל חלק גדול משאלות חיינו נושאות בתוכן גם היבטים הלכתיים, כמו השאלה באיזו מפלגה לבחור לכנסת או האם להצטרף לממשלה מסוימת. אלו שאלות שנושאות היבטים הלכתיים עמוקים כמו שלמות התורה, שלמות העם ושלמות הארץ. ולכן הפנייה לרב במקרה הזה היא גם ניסיון לשמוע "דעת תורה הלכתית" וגם תפילה לזכות לסייעתא דשמיא שהדברים יתקדמו בכיוון הנכון.

ועדיין השואל יכול להעלות ספקות ונתייחס אליהן בקצרה: א. איך זה מתאים עם העובדה ששומעים בחדשות על רבנים שאינם הגונים? – ובכן, שומעים גם על רופאים ושופטים שאינם הגונים ואדרבה "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו". זאת לא סיבה לפקפק בכל הרופאים והשופטים בעולם ואדם חכם צריך להפעיל חוש ריח לדעת ממי להיזהר.

ב. איך מכריעים בין רבנים שחולקים ביניהם וכל אחד מושך לכיוון אחר? ובכן, בדיוק על כך אומרת המשנה "עשה לך רב" בלשון יחיד. לומר שלכל אדם יש את הבחירה לבחור רב אחד עמו הוא מתייעץ ואינו חייב להקשיב לרבנים אחרים. מפרשי המשנה שם מדגישים כי אף שבענייני תורה מובא בגמרא (עבודה זרה) כי טוב ללמוד מפי כמה חכמים, שכך מעשירים את רוחב היריעה, ואולם זה דווקא בענייני פלפול, אבל בנוגע להלכה למעשה צריך להיות רב אחד עמו מתייעצים.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**